

Επτά λόγιοι για να είσαι συγγραφέας της Μάρως Βαμβουνάκη

Η ομιλία αυτή έγινε στην Κρήτη τον Δεκέμβριο του 1990 στα πλαίσια της παρουσίασης του συγγραφικού έργου της Μ. Βαμβουνάκη. Αναδημοσιεύεται στο «Γράμμα» από το περιοδικό «Βιβλίο και Ζωή» της Ελλην. Λέσχης Βιβλίου, τ. 8^ο.

Εισαγωγή: «Ένδον σκάπτε!»

Θά 'θελα να σας ζητήσω να προσπαθήσουμε, όλοι μαζί, να επιστρέψουμε σε κάποια στιγμή, πριν ν' αρχίσει να γράφεται ένα βιβλίο. Στην ώρα που ο συγγραφέας πιάνει αμήχανος το μολύβι του, σταματά πάνω απ' τη λευκή απέραντη στέπα της άδειας σελίδας του, στυλώνει τα μάτια πέρα και αναζητά.

Πόσο πέρα κοιτά ένας συγγραφέας τούτη τη στιγμή και τι είναι εκείνο που αναζητά; Μέσα του κοιτά κι αναζητά τον εαυτό του. Είτε το ξέρει είτε όχι, ακόμα κι όταν έχει να περιγράψει μια πολεμική σκηνή του περασμένου αιώνα, μέσα του πάντα κοιτά κι αναζητά τον εαυτό του. Πάντα.

Όμως ας το ψάξουμε πιο συγκεκριμένα αυτό. Μ' άλλα λόγια ας συλλογιστούμε τι είναι εκείνο που κάνει έναν άνθρωπο μυθιστοριογράφο. Που τον σπρώχνει να θέλει να θυμάται, να μεταπλάθει και να φαντάζεται ιστορίες ζωής. Να τις καταγράφει στο χαρτί, να τις τυπώνει και να επιθυμεί να τις διαβάσει ο κόσμος όλος.

Θέλω λοιπόν σήμερα να μιλήσουμε για τους πιο συνηθισμένους λόγους που κατάφερα να συγκεντρώσω και να νομίσω πως καθισχύχασα τον εαυτό μου, λέγοντάς του επιπόλαια: Βρήκα την αιτία!

1. «Ο συγγραφέας γράφει μυθιστορήματα από μοναξιά» – από ομιλία μοναξιάς.

Ο συγγραφέας γράφει κι από μοναξιά. Χαμένος μέσα στη μοναδικότητα που κάθε άνθρωπος έχει, ξεκομμένος κι αδικαιώτος, όπως στα βαθύτερά μας όλοι μας νοιώθουμε, αισθάνεται την ανάγκη να στείλει τα μηνύματά του που ανακάλυψε στον αόριστο κόσμο μήπως και υπάρξει. Να στηρίξει τα μηνύματά του με τα δουλεμένα επιχειρήματα της τέχνης του και να τα πετάξει σαν τον ναυαγό τα γράμματα σε μπουκάλια. Αλλά και ο αναγνώστης πάλι από μοναξιά διαβάζει. Κι εκείνος, χαμένος μέσα στο χάος της δικιάς του μοναδικότητας, ξεκομμένος κι αδικαιώτος στα βαθύτερά του, αναζητά να μπει στον κόσμο του βιβλίου, για να συναντηθεί με τον Άλλον. Για ν' ακούσει τον ειλικρινέστερο μονόλογο του Άλλου, που από πίσω είναι ο συγγραφέας, και να' ανακουφιστεί. Όστε να νοιώθει κι αυτός μέσα στο βιβλίο έτσι. Δεν είμαι τόσο τρελός, τόσο αμαρτωλός, τόσο κακός, τόσο λάθος.

Γράφουμε για να ξεφύγουμε από το βάρος της ερημιάς μας και να συναντηθούμε με τον άλλον. Και για τον ίδιο λόγο διαβάζουμε.

2. «Ο συγγραφέας γράφει μυθιστορήματα γιατί θέλει να είναι άλλος».

Δεν ξέρω όμως πόσο στέκει εδώ η λέξη «άλλος». Αυτός ο άλλος που μας βγαίνει σε διάφορες περιστάσεις της ζωής είναι πράγματι «άλλος» ή μια όψη του ίδιου του εαυτού μας;

Ο πολύ σπουδαίος Ιταλός συγγραφέας Λ. Πιραντέλλο γράφει κάπου πως στο Γιάννη υπάρχουν τρεις Γιάννηδες: ο Γιάννης που ο ίδιος νομίζει πως είναι, ο Γιάννης που οι άλλοι νομίζουν γι' αυτόν κι ο Γιάννης που πράγματι είναι. Υπάρχουν φιλόσοφοι που πιστεύουν πως αυτός ο Γιάννης που «πράγματι είναι» δεν υπάρχει πραγματικά, αλλά πως όλα είναι : έτσι όπως τα νομίζει ο καθένας.

Συνήθως βιώνουμε ένα πρόσωπο από τα πολλά πρόσωπα του εαυτού μας, πρόσωπο στο οποίο κατασταλάξαμε ή πιεστήκαμε ή συνηθίσαμε και που το λέμε «εγώ». Όλοι μας αισθανόμαστε πολύ συχνά στενόχωρα και ασφυκτικά, γιατί από τον πλατύ ωκεανό του εαυτού μας δεν ζούμε παρά λίγες σταγόνες του, που τις λέμε «η ζωή μου». Ο άνθρωπος λαχταρά την πληρότητα, δηλαδή το να δύναται να ζει ολάκαιρο αυτό που είναι. Συνήθως, πάντα σχεδόν, στριμωχόμαστε σ' ένα μικρό απόσπασμά μας, σε μια γωνίτσα του «είναι» μας κι από κει με θλίψη ατενίζουμε αυτό που λαχταρούμε, που ποθούμε και λανθασμένα πιστεύουμε, από κουτή κακομοιριά συνήθως, πως είναι ακατόρθωτο για μας. Αυτό θα πει στενοχώρια. Ο στενός χώρος της φυλακής που μόνοι μας τελικά μπήκαμε και αυτοφυλακισθήκαμε. Να λοιπόν ένας τρόπος σύντομης απόδρασης. Να γράφει βιβλία ένας συγγραφέας και, γράφοντας, να βιώνει καταστάσεις, που δεν γίνεται να ζήσει στην καθημερινή του ζωή.

Αλλά κι ο αναγνώστης συχνά γι' αυτό διαβάζει ή βλέπει ταινίες: για να ταυτιστεί ή να ζήσει όσα η μίζερη και φτωχή ζωή του τού στερεί:

Είμαι ένας μικρός υπάλληλος, που κάθε μέρα υφίσταμαι ταπεινώσεις από ένα αλαζόνα διευθυντή. Μέσα μου κρύβω ένα γενναίο ήρωα, που διψά να δικαιωθεί, αποδεικνύοντας πόσα μπορεί να καταφέρει.

Ποθώ να με θαυμάσουνε. Αυτός είναι ένας λόγος, ασυνείδητος έστω, που ρουφώ βιογραφίες του μεγάλου Αλέξανδρου ή του Βοναπάρτη. Συζώ μαζί τους τις νίκες τους, τη δόξα τους κι ο ήρωας μέσα μου απολαμβάνει επιτέλους μια ιστορία που του ταιριάζει.

Είμαι μια νοικοκυρά, παντρεμένη όπως όπως από πανικό κοινωνικής αποκατάστασης και μαραίνομαι στον αστείρευτο νεροχύτη, στο σίδερο, στο άνοστο συζυγικό κρεβάτι... όμως τις ώρες που οι άλλοι φεύγουν κι είμαι μόνη στο σπίτι, σκύβω πάνω από την «Άννα Καρένινα» του Τολστόι και τολμώ μαζί της το πάθος που λαχταρά η ψυχή μου για να σωθεί απ' την ευτέλεια.

Καταλαβαίνετε σε πόσο οδυνηρές, και γι' αυτό επικίνδυνες, ανάγκες του αναγνώστη πρέπει να ακροβατήσει ένας συγγραφέας και να τον καθοδηγήσει στα αληθινά, στα γνήσια, στην κάθαρση ίσως! Να μην του κολακέψει αδυναμίες κι ανάγκες. Καταλαβαίνετε πόσο εύκολο είναι αυτή την ώρα της συγκινησιακής συνάντησης να τον παραπλανήσει στην ευκολία μιας σαπουνόπερας!

3. «Ο συγγραφέας γράφει από ενοχές»

Ακούγεται βαρύ και άρρωστο, όμως πόσο πολύ ζούμε βαριά και άρρωστα!... Χιλιάδες πράγματα κι επιλογές σαν αυτές που κάνουμε προέρχονται από μία ενοχή. Ενοχή που θέλουμε να ξεχάσουμε ή να διασκεδάσουμε ή να μεταβιβάσουμε... Είναι βέβαια ένα μεγάλο κεφάλαιο της ηθικής και της ψυχολογίας αυτό και δεν γίνεται να προχωρήσουμε εδώ ένα τέτοιο θέμα. Όμως νομίζω πως ειδικά οι ενοχές μέσα στην υπερευαίσθητη και, γιατί όχι, συχνά διασαλευμένη φύση ενός συγγραφέα παίζουν ρόλο σημαδιακό.

«Τι θα πει ο κόσμος!» Από την ώρα που γεννιόμαστε, οι γονείς μας πρώτοι, οι δάσκαλοι μετά, οι γείτονες, οι γνωστοί, με τις συνταγές τους για το «καθώς πρέπει», αγωνίζονται να μας σμιλέψουν ένα βολικό πρόσωπο, κοινωνικά προσαρμοσμένο. Σπάνια είμαστε αληθινά αυτό το υπάκουο, πειθαρχημένο πρόσωπο που, σαν σε πλήση εγκεφάλου, προσπαθούμε να μας πείσουν πως είμαστε. Το μοντέλο που με πλήθος συναισθηματικούς εκβιασμούς αγωνίσθηκαν να μας «εμπνεύσουν» οι ταλαιπώροι και φοβισμένοι γονείς μας, το πρότυπο που με αυστηρότητα θέλησαν να μας επιβάλουν οι δάσκαλοι, το πρότυπο που τόσο σαγηνευτικά μας υποβάλλει η μόδα, οι διαφημίσεις, τα τραγούδια, τα περιοδικά. Όλα αυτά τα πρότυπα και άλλα που σαν τρομερά ταμπού, σαν αρχέτυπα, ορθώνονται μέσα μας και μας κατηγορούν. Συγκρινόμαστε μαζί τους και συνεχώς υστερούμε. Φταίμε εμείς, γιατί υστερούμε. Φταίμε γιατί είμαστε λιγότεροι. Φταίμε, φταίμε, φταίμε...

Ζαρώνουμε από αδυναμία και ανημποριά, γεμίζουμε μειονεξία και κόμπλεξ. Συχνότατα το κόμπλεξ κατωτερότητας εμφανίζεται σαν κόμπλεξ ανωτερότητας. Γινόμαστε όλο και πιο αντιπαθητικοί στους γύρω μας. Απομονωνόμαστε.

Ακόμα κι αν κάνουμε παρέες με πλήθος άλλους, ακόμα κι αν διασκεδάζουμε έξω κάθε βράδυ, απομονωνόμαστε. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απομόνωση από την «κοσμικότητα», μεγαλύτερη μοναξιά από την προσποίηση, υψηλότερο τείχος απ' την τυπική ευγένεια. Οι ενοχές χτίζουν ζωή μέσα σε τερατώδη χοντρά κάστρα. Ο συγγραφέας στις εσωτερικές του ανασκαφές πέφτει πάνω τους, το νοιώθει το βάρος τους και τρομάζει. Επιθυμεί να τους ξεφύγει μιλώντας γι' αυτά. Πάνω στο χαρτί, γράφοντας, αγωνίζεται να σκάψει λαγούμια προς την ελευθερία της ψυχής του. Στο χαρτί για τον συγγραφέα είναι πιο εύκολο απ' όσο στη ζωή τη ζώσα. Στο χαρτί λοιπόν, έστω...

Τα λόγια, που τόσο ωραία και ίσως εκμαυλιστικά ξέρεις να χειρίζεσαι, χτίζουν υψηλούς πύργους που επάνω τους ένας ρήτορας-συνήγορος θα σε υπερασπίσει απ' την κόλαση των ενοχών σου. Μαζί σου θ' ανακουφιστεί ο αναγνώστης. Διαβάζοντάς σε θα υπερασπισθεί κι αυτός την ψυχή του για λίγο...

4. «Ο συγγραφέας γράφει για να δημιουργήσει δικαιοσύνη»

Όσο μεγαλώνεις σ' ένα κόσμο τραυματικό, πέφτεις σε καταστάσεις που σε πληγώνουνε. Ο ανθρώπινος παραλογισμός, οι «ανεξήγητες» κινήσεις της μοίρας, τσακίζουνε τον άνθρωπο, που φοβισμένος προσπαθεί να πιαστεί από στηρίγματα, έστω ετοιμόρροπα.

Όσο πιο φοβισμένος και ανασφαλής αισθάνεσαι, τόσο φανατικά αρπάζεσαι από πρόσωπα και ιδέες. Πίσω από το πρόσωπο του φανατικού σχεδόν πάντα κρύβεται ο πανικός.

Δεν είναι τυχαίο που στην εφηβεία μας, βγαίνοντας έξω απ' τη γλυκειά βεβαιότητα της παιδικής ηλικίας, ανακαλύπτοντας πόσο «λιγότεροι» από τις προσδοκίες μας είναι τελικά οι πάνσοφοι και παντοδύναμοι γονείς μας, αρπαζόμαστε από μεγάλες ιδέες, από επαναστατικές θεωρίες, κατακαϊόμενοι απ' τη φλόγα του νεοφώτιστου.

«Ίσως αυτό να σημαίνει ενηλικίωση, λέει ένας Ιταλοαμερικανός καθηγητής, να κοιτάξεις απέναντί σου αυτόν τον άντρα και τη γυναίκα που σε γέννησαν και να τους βλέπεις σαν συνηθισμένους ανθρώπους, σαν εσένα, με τα προβλήματα, τις προκαταλήψεις τους, την τρυφερότητα, με χαρά, με λύπη και με δάκρυα, καταλαβαίνοντας πως είναι απλώς άνθρωποι». Οι μαρξιστικές θεωρίες, την εποχή της εφηβείας μου υπήρξαν συχνά ένα μεγάλο καταφύγιο ζωής για πολλούς, που χαμένοι δρασκελούσαμε το κατώφλι απ' την οικογένειά μας που μας απογοήτευσε προς το φοβερό, άγριο έξω κόσμο.

Μεγαλώνουμε μέσα στην ψευδαισθηση, διδασκόμαστε την ψευδαισθηση κι όταν οι παλιές ψευδαισθήσεις καταρρέουν αναζητούμε νέες για να τις βάλουμε πάνω απ' το κεφάλι μας ομπρέλα στην καταιγίδα.

Γύρω μας απλώνεται ο κόσμος του ανθρώπινου παράλογου. Χάνοντας την επαφή με τη φλέβα του αληθινού που, πάντοτε διαρρέει όλα τα γεγονότα,

χάνουμε και τις γνήσιες εξηγήσεις για τη ζωή και τον εαυτό μας. Σκοτεινιάζει ο νους και βολοδεχνουμε σε υγρούς λαβυρίθους. Ο τρόμος είναι ο χειρότερος σύμβουλος που μπορεί να έχει κανείς όταν κρίνει κι ακόμα περισσότερο, όταν αποφασίζει.

Το αίσθημα του παράλογου είναι απελπιστικό κι ασφυκτικό. Μέσα σ' ένα κύκλο άδικου ο συγγραφέας χρειάζεται να χτίσει ένα κόσμο προσωπικό, δίκαιο, όπου οι εξελίξεις και οι καταλήξεις θα συμβαίνουν όπως νομίζει πως αξίζουν για τους ήρωές του, ώστε να παρηγορηθεί κι ο ίδιος. Θα αποδώσει έτσι την δικαιοσύνη όπως αυτός την εννοεί. Τη δικαιοσύνη που στερήθηκε.

5. «Ο συγγραφέας γράφει για να γνωρίσει τον εαυτό του»

Μόνο όσοι γράφουν συχνά έχουν ανακαλύψει τη μεγάλη ψυχαναλυτική αξία της γραφής. Γράφοντας συγκεντρώνεσαι, βαθαινείς. Κρατώντας ένα δυνατό φακό, προχωράς μέσα σου κι όλο βαδίζεις, με μικρά έστω βήματα σε γωνίες και υπόγεια της ψυχής σου από πάντα βυθισμένα στο σκοτάδι.

Συμβουλευώ τους άλλους, όσους τουλάχιστον ενδιαφέρονται για την αυτογνωσία τους, να κρατούν ημερολόγιο. Δεν είναι μόνο για τη σημαντική εκτόνωση που σου παρέχει αυτό, όσο για να διαπιστώσει πόσο τρομαχτικά δύσκολο είναι να μιλήσεις απλά για σένα.

Για να παρακολουθήσεις το πόσα πολλά ψέματα αραδιάζεις στον ίδιο τον εαυτό σου συνεχώς. Το πόσο μεγάλη μανία σε δυναστεύει να δικαιολογείσαι, Υπάρχουν σκληρές κρούστες πάνω μας που δεν σπάνε παρά με μεγάλη γνώση κι επιμονή. Είναι ασύλληπτα δύσκολο να είσαι απλός. Προσπαθείστε να γράψετε απλά και καθαρά, ακόμα κι ένα γράμμα σε φίλο, να δείτε πόσο μπερδεύεστε.

Σε κάποιες ομιλίες αυτογνωσίας, που είχα κάποτε παρακολουθήσει, ο δάσκαλος μας συμβούλευε, «Σας βάζω μια άσκηση: Προσπαθήστε επί τρεις μέρες να μην πείτε κανένα ψέμα στον εαυτό σας. Στους άλλους δεν πειράζει να λέτε». Μείναμε κατάπληκτοι:

– Μα πώς; Να λέμε στους άλλους ψέματα;

Όταν πάψετε να λέτε στον εαυτό σας ψέματα, θα δείτε πως αυτόματα θα πάψετε να λέτε και στους άλλους.

Αξίζει όμως για τον κόσμο ένα μυθιστόρημα που εγώ γράφω προκειμένου να γνωρίσω τον εαυτό μου; Εμένα;

Ίσως να μην υπάρχει καλύτερος δρόμος για ένα μυθιστόρημα απ' αυτόν κι ας φαίνεται εγωιστικός.

Όσο πιο ειλικρινά μιλώ για μένα, τόσο υπάρχει ελπίδα να πλησιάσω την αλήθεια μου κι η δικιά μου αλήθεια ριζώνει στη δικιά σου αλήθεια και συγγενεύουμε. Νομίζω πως η αλήθεια είναι για όλους μία, μόνο που προσεγγίζεται από αλλιώςτικα μονοπάτια κι απ' τις μυριάδες γλώσσες των διαφορετικών «εγώ» που βουίζουν και θροίζουν τραγούδια, ψιθύρους, θρήνους, και ουρλιαχτά όπως οι άνεμοι της ζωής περνούν από μέσα τους.

Σαν συγγραφέας, για να γνωρίσω την ανθρώπινη ύπαρξη, μου έχει παραχωρηθεί το σπουδαιότερο πειραματόζωο να σκαλίσω, τη δικιά μου ύπαρξη, τον εαυτό μου. Οφείλω να γίνω εγωκεντρική από αλτρουισμό, από αλληλεγγύη.

6. «Ο συγγραφέας γράφει για να σταματήσει το χρόνο»

Απ' τους πιο μεγάλους τρόμους δίνει η αίσθηση του χρόνου που κυλά. Μοιάζει να κυλά και να φεύγει μαζί του η ζωή μας, τ' αγαθά μας, οι δικοί μας. Ό,τι αγαπήσαμε. Ό,τι αγαπάμε θέλουμε να το κατακρατήσουμε μέσα σε μία αιωνιότητα. Δεν είναι τυχαίο που οι ερωτευμένοι, τις στιγμές που αγαπιούνται πολύ κι αλληλοπαραδίδονται, ορκίζονται ειλικρινά ο ένας στον άλλον πως θα τον αγαπούν για πάντα, πως δεν θα τον εγκαταλείψουν ποτέ. Όμως το πάντα και το ποτέ είναι οι πιο ψεύτρες λέξεις, γιατί δεν συμβιβάζονται με τη ροή, την ακατάσχετη ροή του καιρού, που τρέχει και παρασέρνει το κάθε τι προς την ατέρμονη εξέλιξη.

Ο άνθρωπος αισθάνεται ανασφαλής έτσι. Μόλις κάτι κερδίσει, μόλις κάτι μάθει, πρέπει να ετοιμαστεί να το χάσει απ' τη μια στιγμή στην άλλη.

Ίσως κι όλα να προέρχονται απ' το ότι κανείς, μα κανείς, δεν μπορεί να είναι σίγουρος ότι θα ζει αύριο. Αν για το ότι θα ζεις αύριο δεν μπορείς να είσαι σίγουρος, τότε για τίποτε δεν γίνεται να είσαι σίγουρος.

Μέσα σε τούτη την τυραννική ανασφάλεια που σου τραβάει το έδαφος σαν χαλί κάτω από τα πόδια, ο συγγραφέας αισθάνεται επιτακτική την ανάγκη να σταματήσει τον καιρό, ν' ακινητοποιήσει τη ροή.

Σκύβει λοιπόν μέσα στον ποταμό της μνήμης του, κατά τους βυθούς των αναμνήσεών του κι επιλέγει εκείνα που αξίζουν, που για την δική τους ψυχή αξίζουν να τους χαρίσει αιωνιότητα.

Τις ανασύρει όπως ανασύρει κανείς έναν κουβά νερό και το κάνει στάσιμο. Τις καταγράφει, τις ομορφάνει, τις ψάχνει, τις δικαιώνει. Η στιγμή απ' το παρελθόν είναι τώρα εδώ. Επεκτείνεται, βαθαινεί. Μέσα στο άσπρο χαρτί μπροστά σου ο ακινητοποιημένος χρόνος είναι επιτέλους δικός σου, όσο θέλεις μεγάλος, όσο μπορείς βαθύς. Οι περισσότεροι συγγραφείς εμφανίζουν μια ιδιαίτερη αδυναμία στο να αφηγούνται τα παιδικά τους χρόνια. Ο απωλεσθείς παράδεισος εκείνης της τρυφερής και σοφής ηλικίας που υπήρξαμε αθώοι και ως εκ τούτου αισθαντικότεροι και διορατικοί, κλαίει μέσα μας σαν παιδί που χάθηκε σ' εχθρικούς και ξένους δρόμους.

Τις παιδικές μνήμες επαναφέρουμε με τα κείμενά μας, για να τις ζήσουμε ξανά και ξανά να τις δοξάσουμε.

.....
Εκείνα τα χρόνια μας, τα αισθήματά τους και οι αισθήσεις τους, στέκονται πάντα εκεί, μέτρο σύγκρισης σκληρό γι' αυτό που μετά γίναμε, γι' αυτό που μετά ζούμε. Σπάνια μια τωρινή ευτυχία μας είναι ανώτερη από μία παιδική ευτυχία μας.

Στη δικιά μου ζωή η απώλεια των παιδικών μου χρόνων ήταν μια καταστροφή. Ήταν μια συνειδητή απώλεια που, γι' αυτό ακριβώς, με πονούσε διπλά όταν αργά αργά μου συνέβαινε κι εγώ το παρακολουθούσα. Γιατί σαν παιδί υπήρξα πολύ ευτυχισμένο και το ήξερα πως ήμουν ευτυχισμένο. Το ήξερα κι ήθελα να το κατακρατησω. Γι' αυτό νομίζω πως παιδιάριζα για πολύ μετά. Δεν αποκλείεται γι' αυτό, για να αρπάξω και να περισώσω τα παιδικά μου χρόνια, ν' άρχισα να γράφω αργότερα. Τα πρώτο μου κείμενα μιλούσαν για μελαγχολικά παιδιά.

Μετά βέβαια, θες δεν θες, η ζωή κυλάει και σε συνεπαίρνει γιατί είναι συναρπαστική. Κυλάς μαζί της και βυθίζεται σε τοπία άλλα, σε κλίματα αλλιώτικα, καινούργια. Κι έτσι εξαίσια που είναι η ζωή ή που μπορεί να είναι η ζωή, όλο και βρίσκεσαι μέσα σε νέες εξαίσιες ιστορίες που θες να τις καταγράψεις και να περισώσεις το χρόνο τους. Να τις γλιτώσεις απ' τη λήθη και την εξαφάνιση.

Γεμίζεις σελίδες έτσι. Οι σελίδες τυπώνονται, δένονται σφιχτά, τυπώνονται με εξώφυλλο που γράφει τ' όνομά σου. Ο ακινητοποιημένος χρόνος είναι πια ένα βιβλίο που κρατάς και τ' ακουμπάς στο ράφι για ασφάλεια. Θέλω να τελειώσω όμως μ' ένα έβδομο λόγο γραφής. Λόγο αόριστο, ασαφή, τρεμάμενο. Λόγο που έτσι και τον δεχτείς, υποβιβάζει ή και ανατρέπεται τις υποθέσεις που αναφέραμε πριν. Δεν ξέρω...

7. «Ο εαυτός μας, που γράφει, μας υπερβαίνει»

Στους περισσότερους έχει συμβεί, όταν γνωρίζουν ένα συγγραφέα, που έχουν αποκτήσει τα βιβλία του, από κοντά, να αισθάνονται απογοητευμένοι απ' αυτή τη γνωριμία. Το έχω πάθει αρκετές φορές αυτό και, σίγουρα, το έχουν πάθει κι αναγνώστες μου με μένα.

Είναι επειδή ένας συγγραφέας μας εξαπατά; Υποκρίνεται; Δεν είναι απαραίτητο να υποκρίνεται για να φανεί λιγότερος απ' αυτόν που αισθανθήκαμε όταν διαβάζαμε το έργο του. Γιατί ο άνθρωπος που γράφει, ο άνθρωπος την ώρα της δημιουργίας του, εξέρχεται απ' το σκληρό κέλυφος του καθημερινού εαυτού του και τον ξεπερνά. Μια πιο ανάλαφρη ψυχή, μια πιο φωτεινή αντίληψη, ένα άνοιγμα, βγαίνει από μέσα του και τείνει να επικοινωνήσει με την αλήθεια και το σύμπαν.

Τούτος εδώ, ο πιο ανάλαφρος εαυτός που μας υπερβαίνει, δεν ελέγχεται εύκολα απ' τον καθημερινό μας εαυτό. Είναι ο εαυτός της έμπνευσης, της σύλληψης και της διαίσθησης, ο μόνος ικανός να σκύψει και να γράψει ένα έργο. Είναι μια κατάσταση μυστηριακή αυτή, καθαρτήρια και τυραννική μαζί, που ξεπερνά τον συνηθισμένο νου του ίδιου του συγγραφέα, του ζωγράφου, του μουσικού και δεν μπορεί ούτε ο ίδιος να την κρίνει και ν' απολογηθεί.

Σε κάποιο γράμμα του Μότσαρτ, που απαντά σε φίλο του που τον ρώτησε πώς καταφέρνει και συνθέτει

τέτοιες αριστουργηματικές μελωδίες, ο Μότσαρτ λέει: «Δεν ξέρω τίποτα, δεν μπορώ να καταλάβω. Κάθομαι μόνο μπροστά στο πιάνο κι οι μελωδίες πλημμυρίζουν τα δάχτυλά μου...»

Γίνεται λοιπόν ο καλλιτέχνης την ώρα της δουλειάς του ένα μέντιουμ. Ένα ευαίσθητο ενδιάμεσο μεταξύ του αισθητού κόσμου και του αόρατου. Ανάμεσα στο λίγο και το πολύ, στο προσωπικό και το παγκόσμιο.

Κι όλη τούτη η παράδοση λειτουργία της έμπνευσης και της δημιουργίας, ανεξήγητη και μυστηριακή, ξεφεύγει πολύ πέρα από τις άλλες αιτίες και δικαιολογίες που αναφέραμε και βυθίζεται σ' ένα τόπο θολό αλλά ζωποιοί που συνηθίσαμε να ονομάζουμε μεταφυσική, πνεύμα ή Θεό.

Κι εκεί μέσα δεν υπάρχουν αιτίες ή δικαιολογίες. Εκεί μέσα χάνεσαι και βρίσκεσαι μαζί.

Τιμή στον ειρηνοποιό αρχιμουσικό Ντάνιελ Μπάρενμπόιμ

Κάτοχος διαβατηρίου της Παλαιστίνης είναι από τις αρχές Ιανουαρίου ο μάεστρος Ντάνιελ Μπάρενμπόιμ. Ο Αργεντινός μουσικός με την εβραϊκή καταγωγή τιμήθηκε με αυτό τον τρόπο από το παλαιστινιακό κράτος, για την αλληλεγγύη του προς τον πολύπαθο λαό σε σύντομη τελετή που έγινε μετά το τέλος συναυλίας του στη Ραμάλα.

Ο 65χρονος μάεστρος ήταν μαζί με τον Έντουαρντ Σαϊντ – Αμερικανό παλαιστινιακής καταγωγής – οι ιδρυτές της Ορχήστρας «Δυτικό-Ανατολικό Ντιβάνι», που είχε ως στόχο την προώθηση της ειρήνης ανάμεσα σε Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους. Σήμερα το σχήμα αποτελείται από ογδόντα νέους Ισραηλινούς και Άραβες μουσικούς.

Συνταξιδεύοντας με τον Ηρόδοτο

του Ντόναλντ Μόρισον

Ήταν 24 ετών ο Ryszard Kapuscinski, ανταποκριτής νεανικής εφημερίδας στη Βαρσοβία, και δεν είχε πάει έξω από την Πολωνία. Τότε, μια μέρα του 1956, ο διευθυντής της εφημερίδας τον κάλεσε και του είπε ότι αναχωρούσε για την Ινδία ως ο πρώτος ανταποκριτής του εξωτερικού. Σχεδόν σαν να το σκέφτηκε εκείνη την ώρα, ο διευθυντής του έδωσε κι «ένα δώρο για το δρόμο», μια μετάφραση στα πολωνικά των «Ιστοριών» του Ηρόδοτου. Τα επόμενα σαράντα χρόνια το βιβλίο αυτό ήταν ο συνταξιδιώτης του δημοσιογράφου σε πολέμους, μέρες ειρήνης και ανταποκρίσεις στην Ασία, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική και την Ανατολική Ευρώπη. Όπως γράφει ο Καπουσκίνσκι στο πρόσφατο βιβλίο του (αγγλική μετάφραση) *Ταξίδια με τον Ηρόδοτο*, «Προσπαθούσα συνειδητά να μάθω την τέχνη του ρεπορτάζ και ο Ηρόδοτος μου στάθηκε πολύτιμος δάσκαλος».

Κι έτσι ήταν. Ο Έλληνας συγγραφέας ταξίδεψε σ' όλον τον γνωστό κόσμο πριν από 25 αιώνες, περιγράφοντας φυλές και έθνη με όλες τις διαφορές τους και καταγράφοντας τους πολλούς πολέμους τους με ύφος ανθρωπιάς και λύπης. Ο Ηρόδοτος ήταν ένας από τους πρώτους κλασικούς συγγραφείς που άφησε την άνεση της αγοράς, λέει ο Καπουσκίνσκι και γι' αυτό πρέπει να τον θεωρούμε «οραματιστή μεγάλης κλίμακας, άνθρωπο με φαντασία ικανή να πάρει πλανητικές διαστάσεις – με δυο λόγια ως τον πρώτο οικουμενικό άνθρωπο».

Ο Καπουσκίνσκι ήταν κι αυτός οικουμενικός – κι ένας από τους πιο γενναίους ανταποκριτές από τη εποχή του Ηρόδοτου. Έως την ηλικία των 74, οπότε πέθανε, είχε φυλακιστεί 40 φορές, ήταν μάρτυρας σε 27 πραξικοπήματα και επαναστάσεις, επέζησε μετά από 4 καταδίκες σε θάνατο, έπαθε φυματίωση, ελονοσία του εγκεφάλου και δηλητηρίαση και κάποτε τον μούσκεψαν με βενζίνη και παρά λίγο να του βάλουν φωτιά. «Πήγαινα με το αυτοκίνητο σ' ένα δρόμο, από τον οποίο λένε ότι κανείς λευκός δεν γυρίζει πίσω ζωντανός», έγραψε γι' αυτήν την περιπέτεια στην σπαρασσόμενη από τον πόλεμο Νιγηρία. «Οδηγούσα για να δω αν μπορούσε να το κάνει αυτό ένας λευκός, γιατί έπρεπε να ζήσω το κάθε τι ο ίδιος».

Όταν δεν κινδύνευε να σφαχτεί δουλεύοντας για τον εργοδότη του, το Πολωνικό Πρακτορείο Τύπου, ο Καπουσκίνσκι έγραφε βιβλία όπου συνυπήρχε το ρεπορτάζ, οι φιλοσοφικοί στοχασμοί και η αφηγηματική χάρη. Παραμένει εθνικός ήρωας για πολλούς στην Πολωνία, όπου αποτέλεσε το θέμα ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών ντοκυμαν-

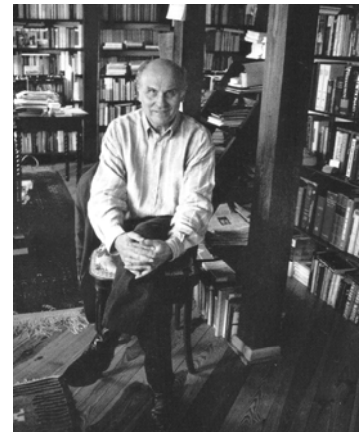
ταίρ, όπως και της ταινίας του Αντρέι Βάιντα «Σκληρή μεταχείριση». Ο Σάλμαν Ράσντι ονόμασε τη δουλειά του «εκπληκτικό μίγμα ανταπόκρισης και τέχνης»...

Μερικές φορές έκανε περισσότερο εκκλήσεις παρά έγραφε χρονικά. Τα γραπτά του Καπουσκίνσκι, ειδικά αυτά που γράφει για την αγαπημένη του Αφρική, προκάλεσαν χείμαρρους από παρατηρήσεις και διορθώσεις. Το πρώτο του μπεστ-σέλερ, «Ο Αυτοκράτορας» – μια ιμπρεσιονιστική έκθεση των τελευταίων ημερών του Χαϊλέ Σελασιέ της Αιθιοπίας το 1978 – περιέχει πολλά λάθη και απίθανους χαρακτήρες, όπως εκείνον τον ανακτορικό υπάλληλο, του οποίου το έργο επί δέκα χρόνια ήταν να σκουπίζει τα ούρα του σκύλου του αυτοκράτορα μ' ένα μεταξωτό πανί από τα παπούτσια των επίσημων επισκεπτών.

Μολαταύτα αυτές οι αυθαιρεσίες δεν θολώνουν τη δύναμη του βιβλίου ως λογοτεχνίας και, ακόμα πιο σημαντικό, ως αλληγορίας για την ίδια τη χώρα τού Κ., την κομμουνιστική Πολωνία. Πραγματικά, όταν τυπωνόταν το βιβλίο, η κυβέρνηση ενέκρινε ένα υπερβολικό πρόγραμμα ελέγχου της ροής του ποταμού Βιστούλα. Ο συγγραφέας τότε υπαγόρευσε μια προσθήκη στο βιβλίο σχετικά με ένα δαπανηρό φράγμα που έχτισε ο Σελασιέ. «Όλα είναι μεταφορικά», είπε κάποτε ο Καπουσκίνσκι. «Φιλοδοξία μου είναι να βρω την παγκοσμιοτητα.»

Εικ. Ο Καπουσκίνσκι στη βιβλιοθήκη του στη Βαρσοβία

Τελευταία ο Καπουσκίνσκι κατηγορήθηκε ότι κατασκόπευε για λογαριασμό των ίδιων των κομμουνιστών που σατίριζε. Αναφέροντας έγγραφα των αρχείων της πρώην μυστικής αστυνομίας, το *Newsweek Polska* έγραψε τον περασμένο Μάιο ότι ο Κ. συμφώνησε να μεταδίδει πληροφορίες στους μυστικούς πράκτορες της Πολωνίας μεταξύ των ετών 1967 και 1972, πιθανώς ως προϋπόθεση για να του δίνουν άδεια να ταξιδεύει στο εξωτερικό. Τέτοιες συμφωνίες δεν ήταν σπάνιες μεταξύ των Πολωνών δημοσιογράφων τον καιρό του σοβιετικού καθεστώτος: και σε κάποιο έγγραφο οι πράκτορες παραπονιούνται ότι ποτέ δεν τους έδωσε τίποτα

που να αξίζει. Αφού δεν έχουμε τον ίδιο να μας απαντήσει, οι κατηγορίες θα μείνουν σαν ένα σύννεφο πάνω από την καριέρα του. Αλλά είχε γνώση των κριτικών επιθέσεων και, ενώ δεν παραδέχτηκε ποτέ ανακρίβειες, μιλούσε για αναζήτηση αλήθειας που ξεπερνά τα απλά γεγονότα. «Υπάρχουν τόσα παράπονα», είπε κάποτε. «Ο Καπουσκίνσκι ποτέ δεν λέει ημερομηνίες, Ο Κ. ποτέ δεν μας λέει πώς τον λέγανε τον υπουργό, έχει ξεχάσει τη σειρά των γεγονότων. Όλα αυτά βεβαίως είναι όσα αποφεύγω. Αν αυτές είναι οι ερωτήσεις που έχεις, μπορεί να πας στην τοπική σου βιβλιοθήκη όπου θα βρεις ό,τι χρειάζεσαι: τις εφημερίδες της εποχής εκείνης, τα σχετικά βιβλία, ένα λεξικό».

Το έργο του Καπουσκίνσκι είναι μονάχο του κάτι σαν βιβλιοθήκη, αφού περιέχει περισσότερους από δώδεκα τόμους βιογραφιών, ρεπορτάζ, αναμνήσεων, ποίησης και φωτογραφιών, που έχουν μεταφραστεί σε τριάντα γλώσσες. *Ο Αυτοκράτορας* ήταν το πρώτο βιβλίο μιας προγραμματισμένης τριλογίας για δικτάτορες. Ο δεύτερος τόμος, *Ο Σάχης των Σαχών*, παρακολουθεί την άνοδο και την πτώση του Ιρανού Μοχάμεντ Ρεζά Παχλεβί. Ο Καπουσκίνσκι δούλεψε επί χρόνια τον τρίτο τόμο για τον Ιντί Αμίν της Ουγκάντας, αλλά φαίνεται ότι δεν έβρισκε λόγια για τις ακρότητές του. Όταν η Σοβιετική Ένωση κατέρρευσε στο τέλος της δεκαετίας του 1980, εγκατέλειψε τον Αμίν και πήγε στη Μόσχα. Το αποτέλεσμα, το βιβλίο *Imperium*, ήταν ένα διεισδυτικό κείμενο, σαν αναμνήσεις και σαν ταξιδιωτικό, για τη ζωή κάτω από τον κομμουνισμό, όταν τον βλέπεις να καταρρέει.

Το *Άλλη μια μέρα ζωής* είναι μια σπαρακτική εξιστόρηση του εμφύλιου πολέμου της Αγκόλας στη δεκαετία του 1970. Η *σκιά του ήλιου* είναι η καλύτερη ανταπόκριση του συγγραφέα από την Αφρική. Και *Ο πόλεμος του ποδόσφαιρου* αφηγείται μεταξύ άλλων τον θανατηφόρο καυγά με αφορμή το ποδόσφαιρο, που συνέβη το 1969 μεταξύ Ονδούρας και Ελ Σαλβαδόρ.

Δεν υπάρχουν στον κατάλογο έργα που να έχουν θέμα την αναπτυσσόμενη Δύση. Η συμπόνια του Καπουσκίνσκι βρίσκεται στους δυστυχισμένους της Γης, τις άρρωστες σερνάμενες μάζες των χωρών που κατακλύζονται από ήλιο και βάσανα. Άρχισε την καριέρα του σε μια εποχή που οι πρώην αποικίες της Ασίας και της Αφρικής αποκτούσαν την ανεξαρτησία τους: σπουδαία ιστορία για ένα πρακτορείο τύπου του κομμουνιστικού μπλοκ. Άλλωστε η Πολωνία είχε δεχθεί ταπεινώσεις από τις γύρω ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, άρα ο Καπουσκίνσκι ήξερε πώς ήταν – όπως έγραψε στη *Σκιά του Ήλιου* – «να μην έχεις

τίποτα, να περιπλανιέσαι στο άγνωστο και να περιμένεις να πει η Ιστορία ένα καλό λόγο».

Ίσως αυτός να ήταν ο λόγος που βρήκε τον Ηρόδοτο ως καλή παρέα. Τα *Ταξίδια* είναι στην πραγματικότητα δύο συνυφασμένες ιστορίες: ο απολογισμός της δουλειάς του Καπουσκίνσκι στην Ινδία, την Κίνα, την Αίγυπτο, το Σουδάν, το Κογκό και την Αιθιοπία και οι πολύχρωμες παρατηρήσεις του Ηροδότου για τα έθιμα και τις συγκρούσεις των εξίσου εξωτικών χωρών που επισκεπτόταν. (Κι εκείνος, όπως κι ο Καπουσκίνσκι κατηγορήθηκε ότι υπερβάλλει για να κάνει εντύπωση). Από τον Ηρόδοτο έμαθε ο Κ., όπως λέει, ότι «κάθε πολιτισμός χρειάζεται αποδοχή και κατανόηση και για να καταλάβει κανείς κάτι πρέπει πρώτα να το γνωρίσει».

Το κύριο θέμα του Έλληνα ήταν ο δαπανηρός και πλανημένος πόλεμος του 5^{ου} αιώνα π.Χ. όπου τελικά οι κατακτητικές δυνάμεις των Περσών αποκρούστηκαν από την Αθήνα και τη Σπάρτη. Ο Καπουσκίνσκι μαγνητίζεται από τις αφηγηματικές ικανότητες του αρχαίου συγγραφέα. «Καθώς βυθίστηκα όλο και πιο πολύ στο βιβλίο του Ηροδότου, ταυτίστηκα σιγά σιγά συναισθηματικά και γνωστικά με τον κόσμο και τα γεγονότα που θυμάται», γράφει. «Αισθάνθηκα πιο βαθιά το δράμα της καταστροφής των Αθηνών παρά το τελευταίο στρατιωτικό πραξικόπημα στο Σουδάν και η βύθιση του περσικού στόλου με άγγιξε σαν πιο τραγική από μια ακόμα ανταρσία στο στρατό του Κογκό». Αλλ' ο Ηρόδοτος κάνει κάτι περισσότερο από ανταποκρίσεις – δίνει και ένα μάθημα, που όλοι οι σύγχρονοι κυβερνήτες πρέπει να προσέξουν: «Όποιος αρχίζει πρώτος πόλεμο», προειδοποιεί ο Καπουσκίνσκι, «κατά τον Ηρόδοτο διαπράττει έγκλημα και θα λάβει εκδίκηση και τιμωρία, είτε αμέσως είτε μετά από καιρό».

Ο Κ., που υπέφερε χρόνια από καρκίνο, δεν πρόφτασε να γράψει το προγραμματισμένο βιβλίο του για τη χώρα του, την Πολωνία. Αλλά από το διαμέρισμα, όπου έμενε με την παιδιάτρο σύζυγό του σε μια εργατική συνοικία της Βαρσοβίας, εξαπέλυε δυνατά άρθρα και έδινε συνεντεύξεις, μέχρι που εισήχθη σε νοσοκομείο για νοσηλεία....

«Οι Ιστορίες του Ηροδότου» καταλήγει ο Καπουσκίνσκι, είναι «έκφραση του αγώνα του ανθρώπου εναντίον του χρόνου, εναντίον της εύθραυστης μνήμης... Αν δεν καταγράψει ό,τι έχει μάθει και ζήσει, αυτό που κουβαλάει μέσα του θα χαθεί όταν αυτός πεθάνει». Έτσι ο πρώτος αληθινός ρεπόρτερ του κόσμου και ο σύγχρονος συνταξιδιώτης του έχουν κοινό σκοπό και κοινό κληροδότημα.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΑΠΛΟΙ

Η καρδιά μου είναι μια θάλασσα
Κι η αγάπη μου καράβι
(έρχομαι από τις απλές παρομοιώσεις)
Κι η αγάπη μου καράβι.

Είμαι παράθυρο ανοιχτό
Κι είσαι βοράστρι ασάλευτο
(έρχομαι βαθιά απ' την ποίηση)
Κι είσαι βοράστρι ασάλευτο.

Είμαι καημός, είσαι καημός,
Είμαστε απλοί σαν χλόη
(ζωή σ' επαληθέψαμε – μας επαλήθευες)
Είμαστε απλοί σαν χλόη.

Αθήνα 14-2-1963
Θανάσης Παπαθανασόπουλος
Ποιήματα, Αθήνα 1987

ΠΗΓΗ: Εφημερίδα *Πολιτική Ενημέρωση*, τ. 97, Νοέμβριος 2007

ΟΤΑΝ ΕΝΑ ΟΝΕΙΡΟ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΟΝΕΙΡΟ

Όταν ένα όνειρο παραμένει όνειρο
είναι σαν να βούτηξα στη θάλασσα για το βυθό
στο κοράλλι εκεί μέσα να χαράξω τ' όνομά μου
μα ο βυθός ήταν βαθιά κι η ανάσα μου μικρή
και βάλτωσα στην επιφάνεια

Όταν ένα όνειρο παραμένει όνειρο,
είναι σαν να ψιχάλιζε ευωδιάζοντας βροχή
μα το σύννεφο σύντομα σκόρπισε στον αέρα
– τότε βρήκε ο καιρός να ξαναφτιάξει –
και ήπια την ανομβρία.

Όταν ένα όνειρο παραμένει όνειρο
είναι σαν μια αμμουδιά αστέρια που κάθησα
να τη ζωγραφίσω με χρώμα τη χαρά
μα όρμησε αετός η νύχτα και μου 'μεινε
ένα βλέμμα κομματιασμένος καθρέπτης.

Θυμάμαι όμως κι ένα όνειρο
που όταν το ανέβηκα
βρήκα λάσπη πατημένη
και μια ελπίδα που μαράζωνε
νιφάδα νιφάδα.

Όταν ένα όνειρο παραμένει όνειρο
είναι σαν ένα ποίημα παλιό δικό μου
που το φύλαξα στα συρτάρια του χρόνου
μα το 'πιασαν στα ιοβόλα άγκιστρά τους
οι κίβδηλες ανάγκες και χάθηκε

ή έτσι νομίζω.

Βασίλης Κομπορόζος

ΠΗΓΗ: Περιοδικό *ΠΑΡΟΥΣΙΑ* (τεύχος 41),
Τριμην. Έκδοση της Ένωσης Αιτωλοακαρν. Λογοτεχνών

Η ΜΑΝΑ

Μήπως κρυώνεις, γιόκα μου, μήπως πεινάς, παιδί μου;
Μήπως πονάς, αγόρι μου και τρέμει η ψυχή μου,
μήπως αρρώστησες βαριά εκεί στα ξένα πέρα
κι ο πυρετός σε τυραννά τη νύχτα και τη μέρα!

Ποιος άραγε θε να βρεθεί νεράκι να σου δώσει
Κι από τα μάτια σου τα δυο το δάκρυ να στεγνώσει;
μόνο μια μάνα το μπορεί, που δε λογιάζει κόπους
και ξεπερνά τα βάσανα με χίλιους δύο τρόπους.

Έτοιμη στέκεται η φτωχειά και στη φωτιά να πέσει
για να σου σώσει τη ζωή όσο κι αν θα πονέσει.
Είναι της μάνας η καρδιά αυτή που σε πονάει
Κι από τα βάθη της ψυχής εσένα θ' αγαπάει.

«Είμαι η μάνα σου εγώ, σε σκέφτομαι, παιδί μου
Και το Θεό παρακαλώ θερμά στην προσευχή μου
Πάντα για να'σαι τρυφερός και δυνατό να σ'έχει
Πάντα μ'αγάπη περισσή γλυκά να σε προσέχει.

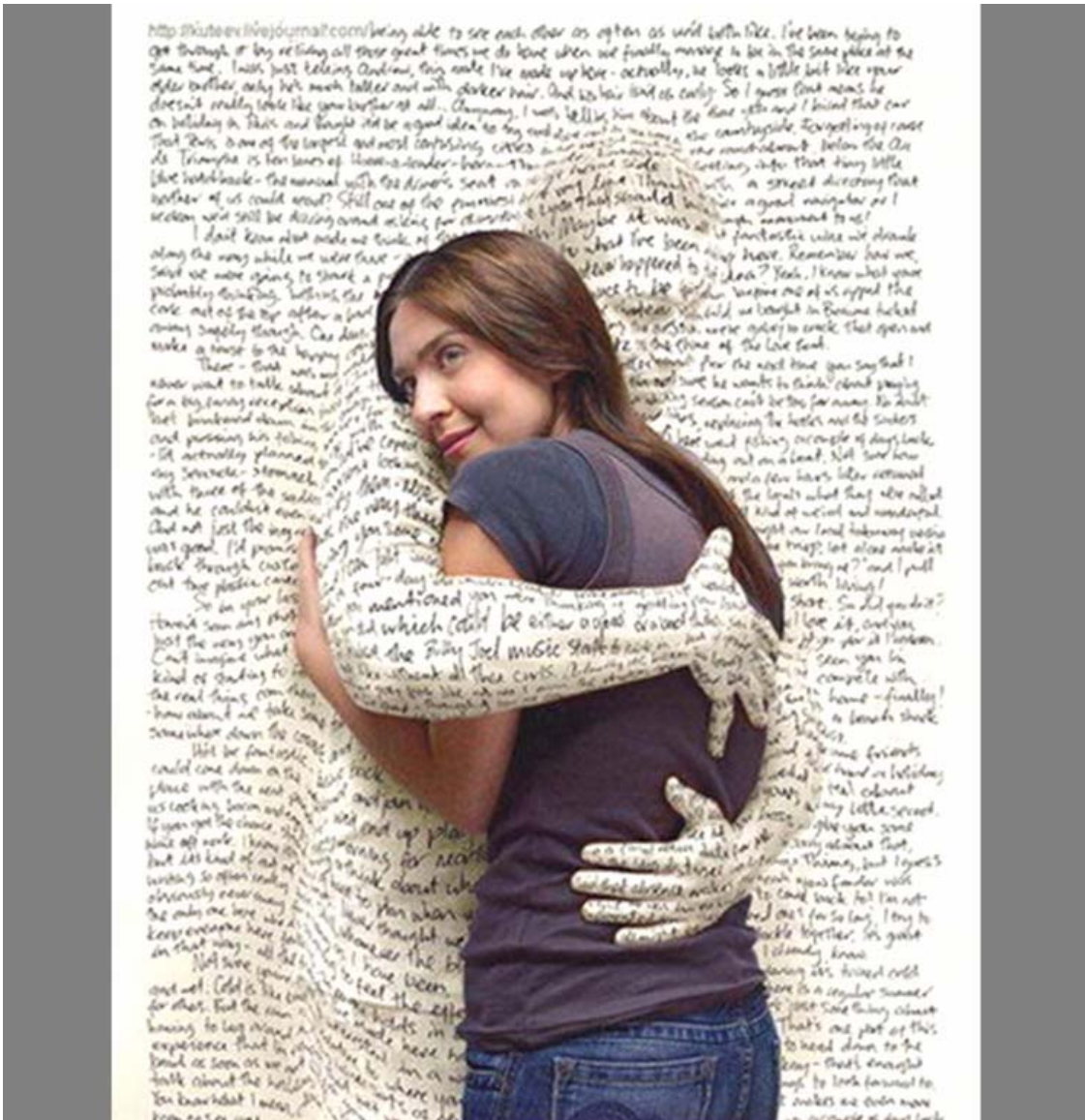
Όσο για μένα μη ρωτάς, το νου σου μη σκοτίζεις,
ίσια μπροστά σου να κοιτάς και όνειρα να χτίζεις.
Είμαι η μάνα σου εγώ, για μένα μη σε νοιάζει,
Πρέπει ν'αντέχω στις βροχές, ν'αντέχω και στ'αγιάζι».

Νικόλαος Μοσχοφίδης 2002

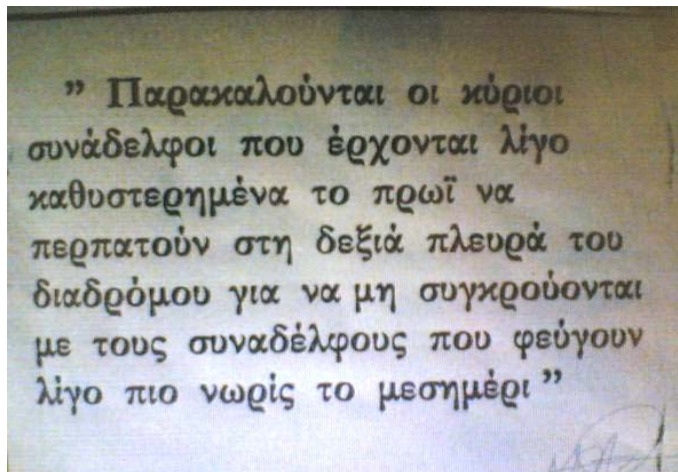
ΠΗΓΗ : Νικόλαος Μοσχοφίδης, Πτυχιούχος Θεολογίας Α.Π.Θ.
ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑΣ ΥΜΝΟΙ ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΙ, Θεσσαλονίκη 2005

Η σελίδα του Τάσου Οικονόμου

ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΣΥΝΘΕΣΗ: Αν αγαπάς τα βιβλία, θα σε αγαπούν και εκείνα

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΣΤΕΙΑ

ΣΤΕΛΕΧΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΣΙΣΣΥ ΑΛΩΝΙΣΤΙΩΤΟΥ (αναδημοσίευση από την «Ελευθεροτυπία»)

1. Η ΣΟΒΑΡΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ...

Στελέχη επιχειρήσεων ονομάζονται όλοι οι εργαζόμενοι που διαθέτουν πτυχίο ανώτατης σχολής και τουλάχιστον ένα μεταπτυχιακό. Είναι υπάλληλοι μεγάλων ελληνικών και πολυεθνικών επιχειρήσεων, καθώς και τραπεζών. Είναι νέοι, φορούν κοστούμι από το πρωί μέχρι το βράδυ, δουλεύουν από το πρωί μέχρι το βράδυ, ονομάζονται μπραντ μανάτζερ, ασίσταντ μπραντ μανάτζερ, μάρκετινγκ μανάτζερ και άλλα δυσερμήνευτα επί της ουσίας. Προχωρούν έχοντας μπροστά τους συνεχώς το καρότο της προαγωγής από τη μία και το φόβο της απόλυσης από την άλλη. Η μέρα τους ξεκινά στις 7 το πρωί και τελειώνει στις 11 περίπου το βράδυ, ενώ τα Σαββατοκύριακα (όχι όλα) είναι παρόντες στις εκθέσεις των προϊόντων της εταιρείας τους, σε ειδικές συσκέψεις που δεν μπορούν να γίνουν άλλη ώρα, σε ραντεβού και ειδικά μίτινγκ με ξένους και εγχώριους πελάτες. Καμιά επιχείρηση δεν τους πληρώνει υπερωρίες, κανείς τους δεν τολμάει να ζητήσει να πληρωθεί υπερωρίες. Αν αυτό γίνει, θα γραφτεί ως μελανό σημείο στο βιογραφικό τους, θα εμποδίσει την εξέλιξή τους, θα απολυθούν κάποια άλλη στιγμή για κάποιον ανεξήγητο λόγο. Κανένα συνδικάτο δεν τους προστατεύει, καμιά κρατική επιθεώρηση εργασίας δεν απασχολείται με το γεγονός. Το μαστίγιο του επιστάτη της φυτείας έχει αντικατασταθεί με τις προσβολές, τις ψυχοφθόρες ύπουλες κινήσεις και κουβέντες των ανωτέρων, που ένα σημαντικό κομμάτι της δουλειάς τους είναι να κρατούν έντονο το στείρο και πρωτόγονο ανταγωνισμό μεταξύ των υφισταμένων τους, αλλά και να φροντίζουν να αποκρούουν τις αντίστοιχες κινήσεις των δικών τους ανωτέρων.

Τα στελέχη των επιχειρήσεων έχουν μικρότερη αξία από τα προϊόντα, για την προώθηση των οποίων εργάζονται, ή, για να είμαστε πιο ακριβείς, δεν έχουν καμία αξία, σε αντίθεση με τα προϊόντα για τα οποία δραστη-

ριοποιούνται πλείστες όσες επιτροπές πιστοποίησης ελέγχου κ.λπ. Οι επιχειρήσεις που αγοράζουν τη ζωή τους τούς κατατάσσουν στα αναλώσιμα. Εκεί που και οι ίδιοι, αδαείς εθελοντές, ακούμπησαν την ψυχή τους. Παιδιά ενός αδιέξοδου πολιτισμού, που εξελισσόμενος αυτοκαταστρέφεται ποδοπατώντας τον πυρήνα του, τον άνθρωπο, δεν προλαβαίνουν να σκεφτούν, να επαναπροσδιορίσουν τις καθοδηγούμενες από το σύστημα απαιτήσεις τους, να αντικαταστήσουν τη γρήγορη πληροφορία με την πραγματική γνώση, να ζήσουν.

Καταθέτουν μόνο τη γερασμένη τους νεότητα στο βωμό ενός κατώτατου πολυεθνικού σκοπού...

2. Η ΑΣΤΕΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ...

Κυκλοφορεί ένας νέος ιός: η κωδική ονομασία του είναι "δουλειά". Αν λάβατε "δουλειά" από τους συναδέλφους, το αφεντικό σας, μέσω e-mail ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, μην ακουμπήσετε τη "δουλειά" για οποιοδήποτε λόγο! Αυτός ο ιός σβήνει εντελώς την προσωπική σας ζωή. Αν έρθετε σε επαφή με τον ιό αυτό, βάλτε το μπουφάν σας, πάρτε δυο καλούς φίλους και πηγαίστε κατ' ευθείαν στο κοντινότερο μπαρ. Παραγγείλτε τρία ποτά, θα δείτε ότι "η δουλειά" έχει σβηστεί εντελώς από το μυαλό σας. Προωθήστε αυτή την προειδοποίηση σε τουλάχιστον 5 φίλους. Αν ανακαλύψετε ότι δεν έχετε 5 φίλους, αυτό σημαίνει ότι έχετε ήδη προσβληθεί από τον ιό και "η δουλειά" ήδη ελέγχει ολόκληρη τη ζωή σας. Αυτός ο ιός είναι πολύ επικίνδυνος. Δώστε του μεγάλη προσοχή και παραδειγματιστείτε.

Το έστειλε ο Ευάγγελος Κρικοχωρίτης

ΣΗΜΕΡΑ

«Πάντοτε έχουμε ό,τι μας χρειάζεται για να ζήσουμε «εδώ και τώρα», εκτός αν αφήσουμε τη συνείδησή μας να κυριαρχηθεί από απαιτήσεις και προσδοκίες βασισμένες στο νεκρό παρελθόν ή στο φανταστικό μέλλον» - Ken Keyes Jr.

Μόνο για σήμερα. Θα προσπαθήσω να ζήσω μόνο γι' αυτή την ημέρα και δεν θα καταπιαστώ με όλα τα προβλήματά μου δια μιας. Μπορώ να κάνω κάτι για μερικές ώρες που θα με τρώμαζε, αν αισθανόμουν ότι θα έπρεπε να το συνεχίσω σε όλη μου η ζωή.

Μόνο για σήμερα θα αισθάνομαι ευτυχία. Είναι αλήθεια αυτό που είπε ο Αβραάμ Λίνκολν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι είναι τόσο ευτυχισμένοι, όσο επιλέγουν να πείσουν τον εαυτό τους να είναι».

Μόνο για σήμερα θα έχω ένα πρόγραμμα. Μπορεί να μην το ακολουθήσω ακριβώς, αλλά θα γλιτώσω από δύο πράγματα: τη βιασύνη και την αναποφασιστικότητα.

Μόνο για σήμερα θα προσαρμοσθώ στα πράγματα όπως έρχονται και δεν θα προσπαθήσω να τα αλλάξω όλα σύμφωνα με τις δικές μου επιθυμίες. Θα δεχθώ την τύχη μου όπως έρθει και θα προσαρμοσθώ σ' αυτήν.

Μόνο για σήμερα θα προσπαθήσω μα μάθω κάτι, να διαβάσω κάτι που θέλει σκέψη και συγκέντρωση

Μόνο για σήμερα θα γυμνάσω την ψυχή μου με τρεις τρόπους:

- θα κάνω καλό σε κάποιον χωρίς να ξέρει ποιος το έκανε,
- θα κάνω τουλάχιστον δυο πράγματα που δεν θέλω να κάνω – έτσι για πνευματική εξάσκηση,
- δεν θα δείξω σε κανένα ότι τα αισθήματά μου είναι πληγωμένα. Μπορεί να είναι, αλλά σήμερα δεν θα το δείξω.

Μόνο για σήμερα θα ευχαριστώ τους άλλους. Θα φέρνομαι όσο καλύτερα μπορώ, θα ντυθώ με κάτι που μου πηγαίνει. Δεν θα εξάπτομαι, θα φέρομαι με ευγένεια. Δεν θα κάνω καθόλου κριτική. Δεν θα βρίσκω λάθη σε τίποτα. Δεν θα προσπαθήσω να βελτιώσω ή

να βάλω σε τάξη κανένα παρά μόνο τον εαυτό μου.

Μόνο για σήμερα θα καθήσω ήσυχα με τον εαυτό μου για μισή ώρα και θα ηρεμήσω. Σ' αυτή την ώρα θα στρέψω την προσοχή μου σε σκέψεις προς μια καλύτερη προοπτική για τη ζωή μου.

Μόνο για σήμερα δεν θα φοβάμαι. Ειδικά δεν θα φοβάμαι να απολαύσω ό,τι είναι ωραίο και να πιστέψω ότι όσα δίνω στον κόσμο και ο κόσμος θα τα δώσει πίσω σε μένα. Το σήμερα είναι μια μέρα που ανήκει σε μας. Μπορούμε να κάνουμε ωραία πράγματα μ' αυτήν. Εξαρτάται από μας πώς θα την μεταχειριστούμε, ώστε κάθε μέρα να είναι δημιουργική.

«Ανώνυμοι Αλκοολικοί»

Το βρήκε και το έστειλε η Τασούλα Σιούντα

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΟΥ ΣΚΙ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΘΑΡΡΟΥΣ

1. Η φίλη μου η Νάνσυ

της Λούρη Κούλαχαν, Νιου Τζέρσευ

Η φίλη μου η Νάνσυ, μητέρα τριών παιδιών, πήγε μια μέρα το ένα κορίτσι της στο σχολείο με το αυτοκίνητο, πριν από δυο χρόνια. Επιστρέφοντας είδε επάνω στη μεγάλη λεωφόρο ένα τρομερό δυστύχημα: ένα αυτοκίνητο είχε ζουληχτεί σαν τηγανίτα κάτω από μια νταλικά!

Κανείς δεν είχε έρθει να βοηθήσει, αλλά ένα μικρό πλήθος είχε συγκεντρωθεί εκεί. Η Νάνσυ σκέφτηκε ότι ο οδηγός δεν θα ζει, αλλά σταμάτησε να δει. Μόλις είχε πάρει μαθήματα πρώτων βοηθειών και ανανήψεως για την Ομάδα της του Σώματος Οδηγών.

Ρώτησε τον κόσμο αν ήταν κανείς γιατρός. Όλοι είπαν «όχι». Τους είπε τι είχε μάθει και την ενθάρρυναν να προσπαθήσει να βοηθήσει.

Η Νάνσυ βρήκε τον οδηγό σκυμμένο και το τσαλακωμένο αυτοκίνητο να τον περιβάλλει. Ανέπνεε όμως. Ήταν πληγωμένος στο κεφάλι και κουνούσε με αγωνία τα χέρια του προς το στήθος. Όταν η Νάνσυ του είπε ότι προσπαθεί να τον βοηθήσει και έπιασε το σφυγμό του, εκείνος εξακολούθησε να δείχνει στο στήθος του. Πνιγόταν από το σφίξιμο της ζώνης του αυτοκινήτου!

Η Νάνσυ φώναξε στον κόσμο ότι χρειαζόταν ένα ψαλίδι ή ένα κόφτη ή κάτι να τον ελευθερώσει από τη ζώνη. Κάποιος τις έδωσε ένα κόφτη για συσκευασίες και πέτυχε να κόψει τη ζώνη. Ο παγιδευμένος άντρας έπεσε μπροστά και έπαψε να χειρονομεί. Ανέπνεε καλύτερα. Ήρθε ένας αστυνομικός. Όταν ήρθε και προσωπικό των πρώτων βοηθειών, η Νάνσυ έφυγε, γιατί είχε κάνει αυτό που μπορούσε και τώρα οι πιο ειδικοί ήταν εκεί.

Ο οδηγός που χτύπησε, ο Δαβίδ, έζησε είχε μόνο μικρά τραύματα. Τηλεφώνησε στη Νάνσυ να την ευχαριστήσει. Αλλά ήθελαν, εκείνος κι η σύζυγός του, να την ευχαριστήσουν κι από κοντά. Πήγαν λοιπόν και την αγκάλιασαν αμέσως κι οι δύο.

Συνέβη να μένει κι ο Δαβίδ στην ίδια πόλη με την Νάνσυ. Και είχαν παιδιά στο ίδιο σχολείο. Ο Δαβίδ ζήτησε από τη Νάνσυ να του διηγηθεί το ατύχημα του, γιατί δεν

θυμόταν πολλά. Καθώς διηγόταν την ιστορία, ο Δαβίδ θυμήθηκε ότι εκείνη φώναζε για τη ζώνη και μετά ότι αυτός αισθάνθηκε ανακουφισμένος. Τότε είπε στα παιδιά της Νάνσυ ότι το μάθημα που βγαίνει από την πράξη της μητέρας τους είναι να προσπαθούν πάντα να κάνουν το σωστό, να σταματούν να βοηθήσουν κάποιον που έχει ανάγκη.

Η μικρή κόρη της Νάνσυ, πέντε χρονών, αγκάλιασε τη μαμά της από το πλάι καθώς μιλούσε ο Δαβίδ, ύστερα την κοίταξε και είπε «η μαμά μου, η ηρωίδα μου».

Αργότερα ο Δαβίδ είπε στη Νάνσυ ότι το ατύχημα ήταν τόσο σοβαρό και ο σφυγμός του τόσο αδύνατος, ώστε έριξαν επάνω του ένα σεντόνι νομίζοντας πως πέθανε. Εκείνος ένοιωσε το σεντόνι και τότε άρχισε να κουνάει τα χέρια του και έτσι κατάλαβαν ότι ζούσε.

Τώρα πολλοί από μας, εκπαιδευμένοι και μη, θα προσπερνούσαν μάλλον με το αυτοκίνητο λέγοντας «Υπάρχουν πολλοί μαζεμένοι εδώ, εγώ δεν χρειάζομαι» ή «Μπορεί και να μπλέξω, αν ανακατευθώ». Αλλά η Νάνσυ αποφάσισε να σταθεί και να δει τι μπορούσε να κάνει –και πιθανότατα έσωσε μια ζωή.

2. Ενθαρρυντικά λόγια

του Ιωσήφ Χίλι, Μάλτα

Μένω στο νησί της Μάλτας. Όταν ήμουν μικρός και πήγαινα στο Γυμνάσιο, μελετούσα με λάμπα πετρελαίου. Δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα και δεν είχαμε ηλεκτρικό φως στο σπίτι. Όταν πέρασε και από μας το ηλεκτρικό δίκτυο το 1951, φώναξα έναν ηλεκτρολόγο να μας βάλει ηλεκτρική εγκατάσταση στο σπίτι. Υποσχέθηκε να έρθει, αλλά δεν ήρθε. Ήμουν τόσο απογοητευμένος, ώστε πήγα σε ένα μαγαζί και αγόρασα όλα όσα χρειαζόνταν για να συνδέσω δύο δωμάτια και με όσα ήξερα έκανα την εγκατάσταση μόνος μου.

Ύστερα έκανα αίτηση για να μου βάλουν μετρητή. Τη μέρα που ήρθε ο εγκαταστάτης ήμουν περίτρομος και νόμιζα ότι θα μου έλεγε να τα βγάλω όλα, επειδή δεν ήταν καλή εγκατάσταση. Ο βοηθός του, που του κρατούσε τα εργαλεία, με κοίταξε και είπε

«Μπράβο, μπράβο, έκανες καλή δουλειά. Θα πάρεις την έγκριση»... .

Αυτά τα λόγια ήταν τόσο ενθαρρυντικά, ώστε αποφάσισα να εγκαταστήσω ηλεκτρικό σε όλο το σπίτι. Μετά οι γείτονες μου ζήτησαν να κάνω και στα σπίτια τους εγκατάσταση. Έκανα λάθη, αλλά έμαθα έτσι πολλά.

Εν τω μεταξύ έκανα βραδινά μαθήματα ηλεκτρολόγου, για να πάρω πιστοποιητικά και άδεια. Τα πήρα. Λοιπόν, αντί να συνεχίσω τα μαθήματα για να γίνω δακτυλογράφος, που ήταν το πρόγραμμά μου, έγινα επαγγελματίας ηλεκτρολόγος. Και πήρα μεγάλες δουλειές, ώσπου πήρα σύνταξη.

Το 1997 γύριζα στο σπίτι από μια επείγουσα ηλεκτρική επισκευή σε κτήμα. Ο αγρότης μου είχε δώσει δυο μεγάλα πεπόνια. Και τότε ξαναείδα τον κύριο που μου είχε πει «μπράβο» 45 χρόνια πριν. Στεκόταν με το γιό του σε μια στάση λεωφορείου και περιμένε. Του έδωσα ένα πεπόνι και του είπα ότι ήταν για τον καλό λόγο, που μου είχε πει πριν από 45 χρόνια. Του εξήγησα ότι εκείνος είχε αλλάξει όλη την πορεία της ζωής μου.

Μου είπε ότι δεν θυμόταν τίποτα, αλλά χαιρόταν γι' αυτά που άκουγε.

Θα θυμάμαι πάντα αυτή την ιστορία που άλλαξε την ζωή μου.

ΜΑΚΑΡΙ ΝΑ ΕΚΛΕΓΕΙ Ο ΠΙΟ ΑΞΙΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ.

Ένα μεγάλο εκκλησιαστικό γεγονός είναι ένα πολιτιστικό γεγονός. Η εκδημία του Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου συνέπεσε με το κλείσιμο της ύλης του τεύχους αυτού. Αλλά πρέπει και εμείς να ευχηθούμε να εκλεγεί ένας νέος ηγέτης της Εκκλησίας της Ελλάδας, που θα συνεχίσει το έργο του μακαριστού Χριστόδουλου. Παρά κάποιες επιφυλάξεις για κάποια σημεία και κάποια αναπόφευκτα λάθη που σημειώθηκαν κατά την δεκαετία της παραμονής του στη διοίκηση της Εκκλησίας, ο αποθανών άφησε μεγάλο έργο, και άνοιξε καινούργιους δρόμους. Όπως σχολίασαν ήδη πολλοί αρμόδιοι, έφερε την Εκκλησία στο κέντρο των κοινωνικών προβλημάτων, της έδωσε ισχυρή φωνή, προσέγγισε την νεολαία και βελτίωσε ουσιαστικά τις σχέσεις της Εκκλησίας της Ελλάδας με τις άλλες χριστιανικές εκκλησίες. Και στο τέλος έδωσε παράδειγμα αντιμετώπισης της αρρώστειας και του θανάτου με θάρρος, πίστη και αξιοπρέπεια.

Δεν ανήκουμε σε κείνους που πιστεύουν ότι ζούμε σε μεταχριστιανική εποχή. Και πιστεύουμε ότι τα κοινωνικά, ηθικά, εκπαιδευτικά, οικογενειακά και ψυχολογικά προβλήματα του ανθρώπου κάθε άλλο παρά λύνονται ή απαλούνται, όταν εγκαταλείψουμε τη θρησκεία και την Εκκλησία.

Γι' αυτό τονίζουμε ότι κάθε σοβαρή εξέλιξη στα εκκλησιαστικά πράγματα είναι πολιτιστική εξέλιξη –για το καλύτερο ή το χειρότερο– αναλόγως και των προσώπων που κάθε φορά πιάνουν το πηδάλιο του πλοίου, που είναι η νοερή εκκλησία του Χριστού. Έτσι προκύπτει η ευχή μας: οι προσωπικές φιλοδοξίες των ιεραρχών να υποχωρήσουν στην ανάγκη να συνεχιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η πορεία της Ελληνικής Εκκλησίας, που ήταν κατά την δεκαετία που πέρασε ανανεωτική. Είναι κρίμα για την εκκλησία να χαθεί πολύτιμος χρόνος στασιμότητας.

A. K.

Τελευταία προσλαλιά του Ακαδημαϊκού Κ. Δεσποτόπουλου προς τη σύζυγό του 2 Ιανουαρίου 2008

Όλγα,

Δέξου την βαθύβλυστη ευγνωμοσύνη μου για την εξόχου ήθους συμβίωσή μας. Υπήρξες αφοσιωμένη σύζυγός μου, πολυμέριμη προστάτρια της ζωής μου, πηγή θαλπωρής για την ευαισθησία μου. Είχες ισχυρή θέληση ηρωίδας και με αυτήν περιφρουρούσες άγρυπνα την υγεία μου, υπηρετούσες πρόθυμα τη δράση μου και το έργο μου. Συναισθανόσουν ταυτισμένη με την ύπαρξη μου. Δεν έλεγες εγώ, έλεγες εμείς.

Οι τελευταίες λέξεις από τα χείλη σου, προφερόμενες με βραδύ ρυθμό, σαν απολογητικό του κόσμου σου, ήσαν: «Τέσσερα παιδιά, Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος, Όλγα Τσακατίκα, Δημήτριος Τσακατίκας, Άγγελος Τσακατίκας», δηλαδή εγώ, Εσύ, ο ανεψιός σου, ο αδελφός σου, το ανθρώπινο σύμπαν σου εκείνη την ώρα, συγκροτημένο από τον συνθλιμμένο, μεστό αγάπης λογισμό σου. Και μια νύχτα, δύο ή τρεις ημέρες πριν, παρουσιάστηκες σε όνειρό μου θλιμμένη και μου είπες ήρεμα «Πάρε το απόφαση». Ερμήνευσα το μήνυμα του ονείρου ως μία εκδήλωση ακόμη της μεγαλοψυχίας σου: ενώπιον και του θανάτου η έγνοια σου ήταν για εμέ. Το ιερό αυτό παράγγελμά σου αυξάνει απειροδύναμα το χρέος μου ευγνωμοσύνης προς Εσέ. Με ανοικονόμητη οδύνη γιατί έπαυσες να συμμετέχεις στο εξαίσιο θαύμα της ζωής, σε διαβεβαιώνω και διακηρύσσω προς τους φίλους μας ότι μένεις ήδη καθαγιασμένη στη συνείδησή μου, και θα μείνεις όσο υπάρχω, γενναία ιέρεια της ζωής.

ΠΗΓΗ: Εφημ. «ΕΣΤΙΑ» 4-1-2008

Το έστειλε ο συνδρομητής Θεόδ. Παντόπουλος

Ένας άνθρωπος στ' όνειρό του πήρε συνέντευξη από το Θεό και τη δημοσίευσε στο Διαδίκτυο. Ο πατέρας Δημήτριος Νούτσος, που μένει στα Μέγαρα, παλιός συνδρομητής του «Γράμματος», τον συγχώρησε για τη βλασφημία και για το ευτράπελο ύφος της εισαγωγής, που έχουμε παραλείψει, και μας έστειλε τις δύο ερωταποκρίσεις, γιατί ο άγνωστος έδειξε σε θέματα της ζωής αρκετά εύστοχη δική του σκέψη.

«Η «ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ»

Ερώτ. Τι είναι αυτό που Σας εκπλήσσει περισσότερο στους ανθρώπους;

Απάντ. Ότι ζουν σαν να μην πρόκειται να πεθάνουν ποτέ και πεθαίνουν σαν να μην έχουν ζήσει καθόλου.

Ότι χάνουν την υγεία τους προσπαθώντας να βγάλουν λεφτά, κι ύστερα χάνουν τα λεφτά για να ξαναβρούν την υγεία τους.

Ότι με το να αγχώνονται για το μέλλον τους λησμονούν το παρόν τους, κι έτσι δεν ζουν ούτε στο μέλλον ούτε στο παρόν.

Ότι βιάζονται να αποβάλουν την παιδικότητα τους. Θέλουν να μεγαλώσουν γρήγορα κι ύστερα παρακαλούν να ξαναγίνουν παιδιά.

Ερώτ. Σαν γονιός, ποια είναι τα μαθήματα ζωής που θα θέλατε να μάθουν τα παιδιά σας;

Να μάθουν ότι δεν μπορούν ν' αναγκάσουν τους άλλους να τους αγαπήσουν. Αυτό που μπορούν να κάνουν είναι να γίνουν άξιοι για να αγαπηθούν.

Να μάθουν ότι δεν μετράνε περισσότερο τα πράγματα που έχουμε στη ζωή μας, αλλά οι άνθρωποι που έχουμε στη ζωή μας.

Να μάθουν ότι δεν ωφελεί να συγκρίνουμε τον εαυτό μας με τους άλλους.

Να μάθουν ότι πλούσιος δεν είναι αυτός που έχει περισσότερα, αλλά αυτός που χρειάζεται λιγότερα.

Να μάθουν ότι μέσα σε ελάχιστες στιγμές μπορεί να ανοίξεις στον άλλον πληγές που μετά παίρνει πολλά χρόνια για να τις γιατρέψεις.

Να μάθουν τη συγχώρεση συγχωρώντας.

Να μάθουν ότι υπάρχουν άνθρωποι που τους αγαπούν πραγματικά, που όμως δεν ξέρουν πώς να δείξουν ή να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.

Να μάθουν ότι τα χρήματα μπορούν ν' αγοράσουν τα πάντα εκτός από την ευτυχία...

Να μάθουν ότι δυο άνθρωποι μπορούν να κοιτάζουν το ίδιο πράγμα και να βλέπουν δύο διαφορετικά πράγματα.

Να μάθουν ότι δεν φτάνει πάντα να σε συγχωρούν οι άλλοι. Πρέπει να μπορείς να συγχωρείς και συ τον εαυτό σου.

Και να μάθουν ότι εγώ για τα παιδιά μου θα είμαι πάντοτε εδώ.

Ρητά σοφά ή απλώς έξυπνα

- Η ρωμαϊκή κατάκτηση ήταν ωστόσο καλό πράγμα, γιατί οι Βρετανοί ήταν απλώς ιθαγενείς εκείνο τον καιρό.
– R. J. Yeatman
- Αν θέλεις να φας καλά στην Αγγλία, φάε τρία πρωινά.
– W. Somerset Maugham
- Πιστεύω πολύ στο γάμο. Έχω παντρευτεί ήδη τρεις φορές.
– Joan Collins
- Πολλοί άνθρωποι που ερωτεύτηκαν ένα λακάκι κάνουν το λάθος να παντρευτούν ολόκληρο το κορίτσι.
– Stephen Leacock
- Είναι ευκολότερο να πολεμάς για τις αρχές σου παρά να ζεις σύμφωνα με αυτές.
– Alfred Adler
- Γοητεία είναι να σου απαντούν «ναι» χωρίς να ρωτάς ξεκάθαρα.
– Alb. Camus
- Τυπικός δημόσιος υπάλληλος είναι εκείνος που έχει ένα πρόβλημα για κάθε λύση.
– Lord Samuel
- Αν ήμουν διπρόσωπος, θα κυκλοφορούσα ποτέ με αυτό το πρόσωπο;
– A. Lincoln
- Η δολοφονία είναι η ακραία μορφή λογοκρισίας.
– George Bernard Shaw
- Υπάρχουν δύο τύποι ανθρώπων: εκείνοι που μπαίνουν στο δωμάτιο και λένε «Εδώ είμαι» και εκείνοι που λένε «Α, εδώ είστε!»
– Frederic L. Collins
- Πιστεύω στην ισότητα όλων των ανθρώπων πλην των δημοσιογράφων και των φωτορεπόρτερ.
– Μαχάτμα Γκάντι
- Εκδότες είναι εκείνοι που ξεχωρίζουν την ήρα από το στάρι και τυπώνουν την ήρα.
– Adlai Stevenson
- Η Ντίσνεϋλαντ είναι μια ανθρωποπαγίδα που μας έστησε ένα ποντίκι.
– Ανώνυμος
- Το Διάστημα τελικά δεν είναι και τόσο μακριά. Είναι μια ώρα δρόμο με το αυτοκίνητο, αν μπορούσε να πάει ίσια προς τα πάνω.
– Fred Hoyle
- Όταν οι αγορές και οι πωλήσεις ελέγχονται από τη νομοθεσία, το πρώτο πράγμα προς αγορά και πώληση είναι οι νομοθέτες.
– Patric Jake O'Rourke
- Ένα σώμα ενόρκων αποτελείται από δώδεκα ανθρώπους που επιλέγονται να αποφασίσουν ποιος έχει τον καλύτερο δικηγόρο.
– Robert Frost
- Αν υπάρχει αδικία κάπου, είναι απειλή για τη δικαιοσύνη παντού.
– Martin Luther King, Jr.
- Συνειδητά έχω υπερασπιστεί ενόχους. Αλλά δεν βγήκαν από το δικαστήριο αβλαβείς. Η αμοιβή μου είναι αρκετά μεγάλη τιμωρία για οποιονδήποτε.
– F. Lee Bailey

ΠΗΓΗ: Πάσχος Μανδραβέλης, *Είπαν... Λεξικό του έξυπνου λόγου*, 13^η έκδοση, Εκδόσεις Καστανιώτη.

ΛΕΞΙΚΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Έπειτα από 19 χρόνια αφοσίωσης, μελέτης και σκληρής δουλειάς με έναν κύκλο συνεργατών που ξεπερνάει τους εκατό, οι **Εκδόσεις Πατάκη** δημιούργησαν ένα έργο που έρχεται να συμπληρώσει ένα βιβλιογραφικό κενό στο χώρο της νεοελληνικής φιλολογίας. Το **Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας** περιέχει λήμματα για τους δημιουργούς, για τα λογοτεχνικά έργα που ξεχώρισαν, για τα ρεύματα και τις σχολές, τα λογοτεχνικά είδη, τους όρους της θεωρίας της λογοτεχνίας, λήμματα που μελετούν τη σχέση της νεοελληνικής λογοτεχνίας με ξένες λογοτεχνίες, λήμματα για περιοδικά, μελετητές της λογοτεχνίας, ιδρύματα, εκδοτικούς οίκους και πολλά άλλα.

Πρόκειται για ένα έργο με 2.504 σελίδες και 106 συντάκτες, το οποίο φιλοδοξεί, σε μια επίτομη, χρηστική αλλά και έγκυρη έκδοση, να αποτελέσει ένα βασικό βιβλίο αναφοράς για το φοιτητή, το φιλόλογο, τον ερευνητή, το μαθητή και κάθε μελετητή της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ενώ με την έγκυρη και ενημερωμένη βιβλιογραφία που ακολουθεί κάθε λήμμα σκοπεύει να δώσει το έναυσμα για περαιτέρω μελέτη και έρευνα στο χώρο.

Όπως γράφει ο εκδότης **Στέφανος Αλ. Πατάκης** στον πρόλογό του: «με αυτό το έργο η Νεοελληνική Λογοτεχνία απέκτησε το λεξικό της».

Ο **Αλέξης Ζήρας**, ένας από τους βασικούς συνεργάτες του λεξικού, γράφει στην εισαγωγή του: «Πρόκειται για ένα εύχρηστο, σωστά οργανωμένο και από πολλές απόψεις πρωτότυπο εγχείρημα, που προσφέρει εύληπτα γνώσεις υποδομής, χρήσιμες σε όποιον έχει ως ζητούμενο του τη νέα ελληνική λογοτεχνία».

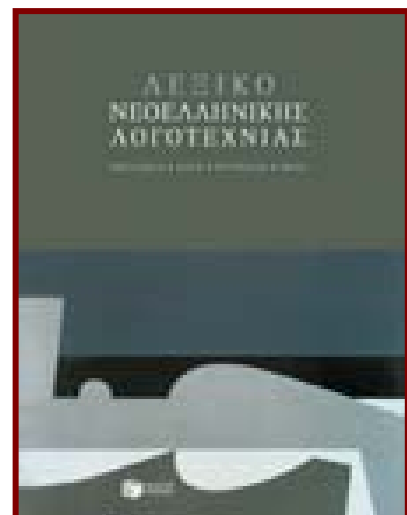
Μέσα στις 2.504 σελίδες του παρουσιάζονται μεθοδικά τα περισσότερα σχετικά θέματα που ενδιαφέρουν το σημερινό φιλέρευνο αναγνώστη, όπως και τους διδάσκοντες ή τους σπουδαστές των φιλολογικών κατευθύνσεων οποιασδήποτε εκπαιδευτικής βαθμίδας. Αλλά, επίσης, ένα σημαντικό αριθμό διδασκόντων και σπουδαστών άλλων επιστημονικών τομέων και κατευθύνσεων, λαμβανομένου υπόψη ότι τα λήμματα του Λεξικού και οι κάθε είδους πληροφορίες τους δεν περιορίζονται στενά στο λογοτεχνικό πεδίο, και βέβαια δεν είναι γραμμένα έτσι ώστε να προσφέρουν γνώσεις αποκλειστικά και μόνο γραμματολογικές.

Πυρήνας τους είναι ασφαλώς τα είδη του ελληνικού λογοτεχνικού λόγου, η θεματική, μορφική και γλωσσική τους εξέλιξη από τον 12ο περίπου αιώνα ως τις μέρες μας, και σε τούτο ακολουθούν λίγο ως πολύ τα χρονικά όρια που έχουν ήδη προταθεί, τεθεί και έχουν γίνει αποδεκτά από τις εγκυρότερες ιστορίες της ελληνικής λογοτεχνίας. Όμως, πέρα από εκεί, η περιμετρική των εν λόγω λημμάτων όσο και οι πλούσιες συγκριτικές αναφορές τους εισχωρούν σε τομείς έρευνας και σε επιστημονικά πεδία που δεν είναι του φιλολογικού και μόνο κύκλου. Κάτι που ίσως δεν ήταν στις αρχικές προθέσεις των συντακτών και των υπεύθυνων έκδοσης του Λεξικού Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, αλλά που αποδείχθηκε στην πράξη αναγκαίο, και μάλιστα πολύ γρήγορα, καθώς οι σύγχρονες αναζητήσεις στην ιστορία, στη φιλοσοφία, στην αισθητική, στην κοινωνιολογία, ακόμα και στα μαθηματικά, στην ψυχολογία, στη φυσική και στη βιολογία, πολύ συχνά είναι αλληλένδετες».

ΠΗΓΗ: www.google.gr

Το λεξικό περιλαμβάνει τα εξής μέρη:

- Πρόλογο του εκδότη **Στέφανου Αλ. Πατάκη**
- Εισαγωγή του **Αλέξη Ζήρα**
- Συντομογραφίες
- Αρκτικόλεξα
- Σύμβολα
- Βραχυγραφίες βιβλίων
- Συντομογραφίες και ειδικότητες συντακτών
- Πίνακα συντακτών
- Λήμματα Α-Ω
- Παράρτημα Α-Ω
- Επίμετρο
- Χρήσιμες διευθύνσεις στο διαδίκτυο

Πήγα, είδα, άκουσα, διάβασα και νομίζω...**ΙΣΤΟΛΟΓΙΑ (BLOGS)**

Η νέα μόδα και οι κοινωνικές επιπτώσεις της

Η νέα μόδα μεταξύ των συνδρομητών του Διαδικτύου και στην Ελλάδα, ιδίως των νεότερων, είναι τα ιστολόγια (blogs). Η λέξη προέρχεται από την αγγλική λέξη Web, που θα πει Δίκτυο (εκατομμύρια υπολογιστές συνδεδεμένοι μεταξύ τους), και τη λέξη log, που θα πει ημερολόγιο. Από τις δύο γίνεται η λέξη **weblog (ιστολόγιο)**, που γρήγορα συντομεύτηκε σε **blog**.

Στα ημερολόγια αυτά, που γράφονται στο Διαδίκτυο και μπορούν να διαβάσουν όσοι συνδέουν τον υπολογιστή τους με αυτό, ο κάθε συνδρομητής βάζει τις σκέψεις του, τις ασχολίες του, εικόνες και φωτογραφίες, και ζητά τα σχόλια των άλλων επ' αυτών. Βάζει όμως και **ειδήσεις**, ειδήσεις που δεν είναι ανάγκη να εγκριθούν από κανένα ιδιοκτήτη εφημερίδας ή τηλεοπτικού καναλιού, όπως συμβαίνει με τους δημοσιογράφους.

Το είδος αυτό της επικοινωνίας υπήρχε και πριν με άλλη μορφή, τις προσωπικές **ιστοσελίδες** (web sites), στις οποίες οι συνδρομητές του Διαδικτύου έγραφαν («ανέβαζαν») ό,τι ήθελαν για να το δουν όσοι περιηγούντο ερευνητικά το Δίκτυο. Έτσι έβαλα κατά καιρούς και εγώ πριν από χρόνια μεταφράσεις σελίδων του ιατρού Πωλ Τουρνιέ, ποιήματα του Ταγκόρ και του Βρεττάκου και άλλα κείμενα από το περιοδικό «Το Γράμμα».

Ο δάσκαλός μου στους υπολογιστές Αλέξανδρος Γεωργιάδης μου χάρισε το βιβλίο του **Μανώλη Ανδριωτάκη «BLOG, ειδήσεις απ' το δικό σου δωμάτιο»**, (εκδόσεις «Νεφέλη 2007»), μια σημαντική πραγματικά μελέτη. Εκεί εξηγούνται όλα τα σχετικά με τα ιστολόγια, αλλά και όλες οι αλλαγές και οι συνέπειες για την κοινωνία από τη νέα μόδα blogging, που θα απλώνεται, ωστόσο μια άλλη πιο έξυπνη, πιο ελκυστική ή πιο αναπτυγμένη τεχνολογικά την διαδεχθεί. Σου συνιστώ να διαβάσεις το βιβλίο αυτό, γιατί είναι άκρως ενημερωτικό.

Εδώ θέλω να μεταφέρω αποσπάσματα του βιβλίου, από τα οποία φαίνονται πρώτον οι κίνδυνοι για τους νέους από την ελεύθερη επικοινωνία με αγνώστους, που δεν είναι πάντα αθώοι ως προς τις προθέσεις τους, (π.χ. μαθήματα αυτοκτονίας) και δεύτερον αποκαλύπτεται ένας νέος τρόπος να μαθαίνει κανείς τι συμβαίνει χωρίς να εμπλέκονται τα συμφέροντα των πολιτικών, των μεγαλοδημοσιογράφων και των επιχειρηματιών που επηρεάζουν του μικρότερους δημοσιογράφους ή να γράψουν (είτε να πουν στην τηλεόραση) κάτι ή να **μην** το γράψουν. Και αυτό είναι σημαντικό για την ελευθερία μας και τη δημοκρατία.

Αποσπάσματα από το βιβλίο του Μανώλη Ανδριωτάκη BLOG. Ειδήσεις απ' το δικό σου δωμάτιο.

«Τώρα που κατοχυρώνεται το δικαίωμα στη μαζική δημόσια έκφραση και ο καθένας μπορεί να πει ό,τι θέλει, όπως το θέλει, το θέμα είναι να γνωρίζουμε ποιος απευθύνεται σε μας και γιατί. Το Διαδίκτυο μπορεί να κρύψει και να προσφέρει καταφύγιο σε οποιαδήποτε νοσηρότητα και να την εκθρέψει, να την επωάσει ως ένα μοντέρνο αυγό του φιδιού»...

«Ο Gillmor* μας λέει ότι τα Μέσα, δηλαδή οι εφημερίδες, τα περιοδικά, οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί που συγκροτούν το σώμα των παραδοσιακών Μέσων, έχουν χάσει την επαφή τους με τον πολίτη. Για την ακρίβεια, τον αντιμετωπίζουν σαν ένα καταναλωτή, του οποίου τα κριτήρια εξαντλούνται στην επιλογή του Μέσου. Τα παραδοσιακά Media έχουν σαν αρχή τους ότι «αυτά είναι τα νέα και οι γνώμες που αξίζει να μεταδοθούν, γιατί αυτό κρίνουμε εμείς καλύτερο για σας». Ο πολίτης δεν έχει καμία εμπλοκή στην επαλήθευση και τη μετάδοση των ειδήσεων, αφού ο δημοσιογράφος δεν έχει πλέον καμία ευκαιρία να συνδιαλεχθεί μαζί του. Είναι μία μονόδρομη σχέση, που, όπως λέει ο Gillmor, μοιάζει με διάλεξη. Με την έλευση του Διαδικτύου όμως όλα αλλάζουν. Αυτό το ξεθώριασμα των ορίων είναι κι η βασική συνεισφορά των ιστολογίων στην επανάσταση των Μέσων Ενημέρωσης και Ψυχαγωγίας. Οι πολίτες γίνονται δημοσιογράφοι κι οι δημοσιογράφοι εξαρτώνται όλο και πιο πολύ απ' τους πολίτες για να μάθουν, να διασταυρώσουν και ν' αξιολογήσουν τα νέα. Το Διαδίκτυο μετατρέπεται γρήγορα σ' ένα δημόσιο χώρο όπου ο καθένας νομιμοποιείται να εκφέρει γνώμες, να μεταφέρει ειδήσεις και να ψυχαγωγεί. Εξίσου γρήγορα τα MME αποκτούν ένα ισχυρότατο ανταγωνιστή, ο οποίος κατακερματίζει το ενδιαφέρον, ενώ την ίδια στιγμή έχει άμεση σχέση με τα γεγονότα (σελ. 104)».

«...Είπε λοιπόν ο Γ. Τράγκας... ότι είναι γνωστό σε όλους μας πως δεν θίγουμε ποτέ τα συμφέροντα του ιδιοκτήτη του Μέσου. «Απόδειξη αυτού οι δεκάδες απολύσεις μου από MME», είπε υπερήφανος... Οι συνομιλητές του συναίνεσαν σιωπηλά...»

«Η αλήθεια είναι ότι αυτή η παραδοχή του δημοσιογράφου έχει μεγάλο έρεισμα στην κοινωνία κι είναι εν πολλοίς ο κυριότερος λόγος που ο παραδοσιακός Τύπος χάνει την αξιοπιστία του παγκοσμίως... Η ελευθερία του Τύπου είναι ευφημισμός, διότι, όπως είπε και ο Liebling, η ελευθερία του Τύπου ισχύει μόνο για τους κατόχους του Τύπου. Οι υπόλοιποι είναι αναγκασμένοι να τρέχουν από μαγαζί σε μαγαζί, από απόλυση σε απόλυση, από απομάκρυνση σε απομάκρυνση».

M.T.

* Dan Gillmor, *We, the media. Grassroots journalism by the people, for the people*, O Reilly, Sevastopol 2004.